

Nezávislost centrální banky

Jiří Böhm

Vzdělávací prezentace

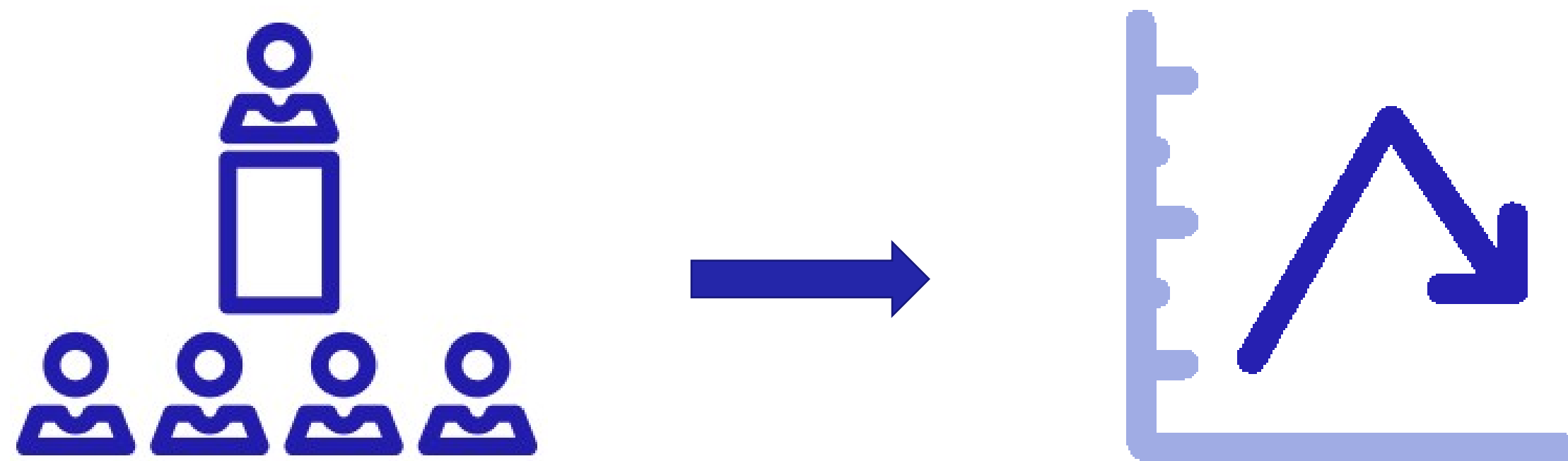
Politická krátkozrakost

- V praxi lze často pozorovat jednání politiků, které popisuje tzv. teorie politického cyklu
 - Vládnoucí politici preferují dosažení maximálního růstu zaměstnanosti těsně před volbami, což podpoří jejich znovuzvolení
 - Snahou politiků je využít měnovou politiku ke stimulaci krátkodobého růstu ekonomiky a zaměstnanosti
 - To se následně projeví ve zvýšení inflace, ovšem až v povolebním období, což politiky již nezajímá

Jaký je Váš názor na volební boje politiků? Kdybyste byli politiky, jak byste se snažili získat hlasy? Byli byste ochotni činit populistické kroky?

Negativní dlouhodobé dopady

- Veřejnost není hloupá a důsledky jednání politiků zabuduje do svých očekávání
 - to se projeví např. požadavky na vyšší růst mezd při mzdových vyjednáváních
- Ve výsledku tak bude inflace dlouhodobě vyšší, což naopak poškozuje růst ekonomiky i zaměstnanost

Shledáváte tyto skutečnosti jako pádný důvod pro existenci nezávislé centrální banky?

Nekontrolovaný tisk peněz

- Politická nadvláda v rozhodování o měnové politice může vyústit až v nekontrolovaný tisk peněz a v hyperinflaci
 - Při hyperinflaci ceny rostou astronomickým tempem a lidé musí dostávat plat i několikrát denně, aby si stihli nakoupit předtím, než se jim peníze znehodnotí
 - K hyperinflaci došlo např. v Německu po skončení 1. světové války (popsáno v knize E.M.Remarque: Černý obelisk), ale také nedávno v Zimbabwe

Přijdete na to, jakým způsobem vysoká inflace poškozuje ekonomický růst a zaměstnanost?

Oddělení měnové a fiskální politiky

- Proto by měla být měnová politika prováděna nezávisle na vládnoucích politicích
 - Historickým vývojem došlo k oddělení měnové politiky od vlády
 - Standardem je nezávislá CB, jejímž posláním je udržování cenové stability
 - I přesto se politici snaží zasahovat do jejích pravomocí
 - např. prezidentka Argentiny počátkem ledna 2010 odvolala z funkce guvernéra CB, který odmítl použít devizové rezervy ke krytí rostoucích veřejných výdajů
 - v roce 2000 v menší míře čelila snahám politiků omezit její nezávislost i ČNB (problematickou novelu Zákona o ČNB nakonec zamítl Ústavní soud)

Nezávislá centrální banka

- CB je nezávislá, když vystupuje výhradně ve veřejném zájmu a nezvýhodňuje specifické skupiny osob, instituce, sektory ekonomiky či politické strany
- Obecně rozlišujeme čtyři druhy nezávislosti:
 - Funkční
 - Personální
 - Institucionální
 - Finanční

Je ČNB podle Vás nezávislou centrální bankou?

Funkční nezávislost

- CB rozhoduje samostatně o nastavení svých cílů a volbě nástrojů k dosažení těchto cílů
 - CB sama určuje, jaká hodnota inflace odpovídá cenové stabilitě a jaké konkrétní nástroje si zvolí (např. povinné minimální rezervy, nebo operace na volném trhu)
 - např. ČNB si stanovuje své cíle i nástroje sama, Bank of England má však cíle stanoveny ministrem financí

Proč není vláda spolehlivým garantem cenové stability? Souvisí to nějak s volbami nebo spíše s její nedostatečnou kvalifikací v této oblasti? Měla by CB své kroky alespoň konzultovat s vládou?

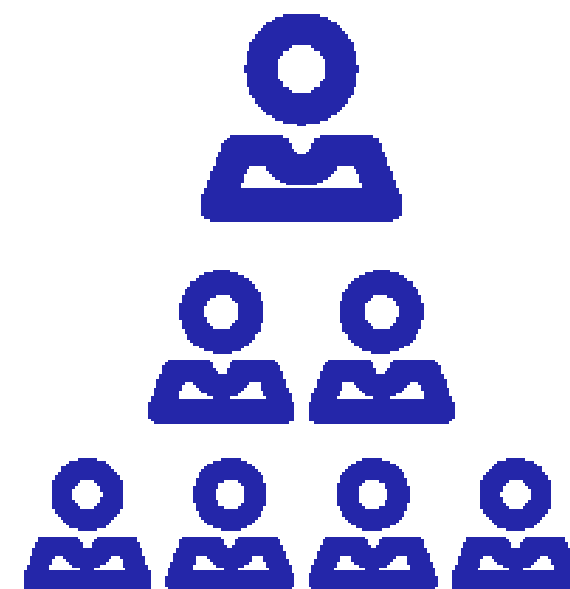
Personální nezávislost (i)

- Způsob jmenování vedení CB, délka jeho funkčního období a podmínky pro odvolání vedení
 - Eliminuje možný „neformální“ nátlak politiků vedoucí k omezování zejména funkční nezávislosti CB
 - Důležité je zejména, aby:
 - funkční období členů BR bylo delší než volební období politiků
 - byl okruh podmínek pro odvolání členů BR užší a přesně definovaný

Jaké jsou výhody a nevýhody delšího funkčního období?
Za jakých situacích by měli být nejvyšší představitelé CB odvoláni?

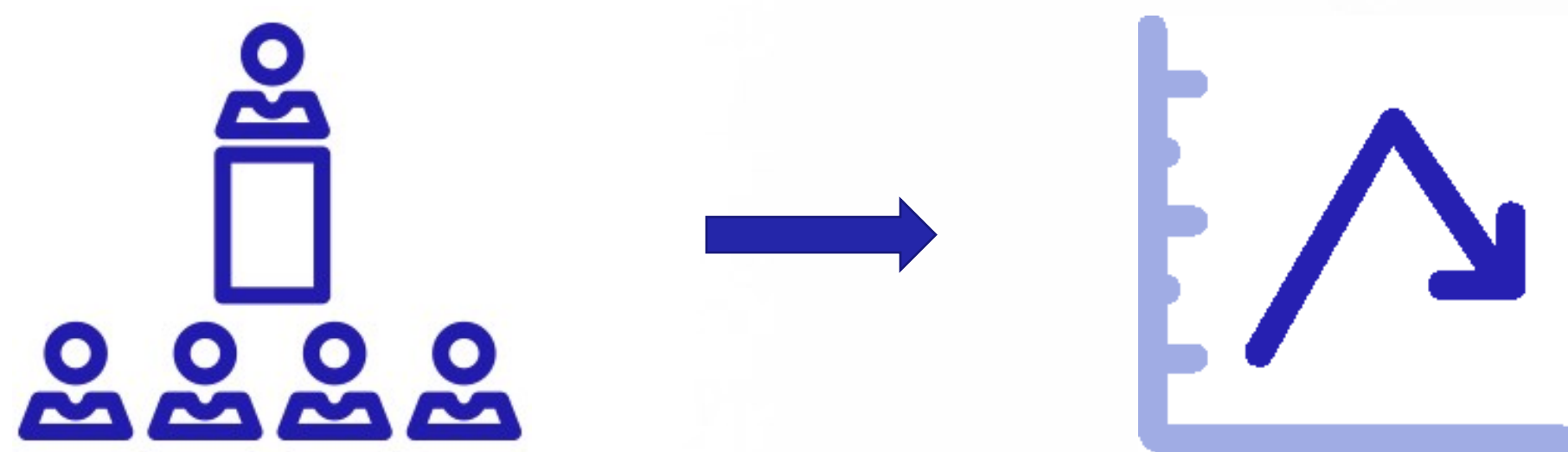
Personální nezávislost (ii)

- Členové bankovní rady ČNB jsou jmenováni a odvoláváni prezidentem ČR
- 6-leté funkční období
- Člena BR lze odvolat, pokud:
 - přestal-li splňovat podmínky požadované k jejímu výkonu
 - dopustil-li se vážného pochybení

Institucionální nezávislost (i)

- Vláda nemůže udělovat pokyny CB, povinnosti CB vůči vládě a/nebo parlamentu by měly být přiměřené
 - Diktát vlády v této oblasti by rovněž omezoval zejména funkční nezávislost CB, konkrétně:
 - riziko rozporu s hlavním cílem
 - přetěžování kapacit CB vedoucí k prodlení či nižší kvalitě výkonu funkcí CB

Jaké by podle Vás měla mít CB povinnosti vůči vládě a/nebo parlamentu? Měla by CB pravidelně posílat zprávu o ekonomickém vývoji? Měla by CB povinně odvádět svůj zisk do státní pokladny?

Institucionální nezávislost (ii)

- Vláda ani Poslanecká sněmovna nemohou ČNB přímo úkolovat
- ČNB je povinna pouze informovat:
 - nejméně dvakrát ročně předkládat Poslanecké sněmovně Zprávu o měnovém vývoji
 - jednou ročně předkládat Zprávu o finanční stabilitě, Zprávu o výkonu dohledu nad finančním trhem a Zprávu o výsledku hospodaření

Jaký je podle Vašeho názoru rozsah institucionální nezávislosti ČNB?

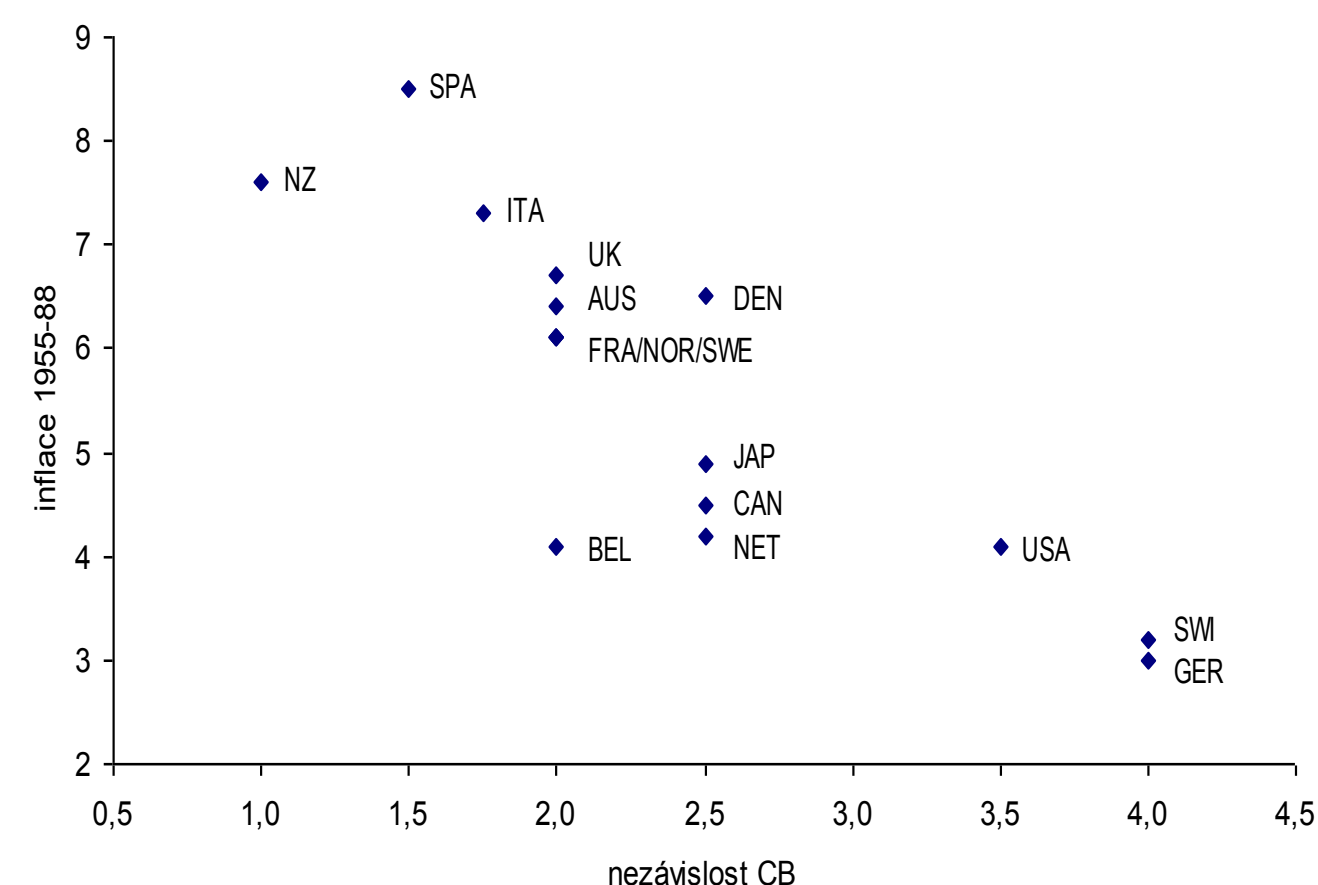
Finanční nezávislost

- CB by neměla být nucena financovat vládu, svůj rozpočet by si měla sestavovat a schvalovat sama
 - Přímé i nepřímé financování vlády ze strany CB je ve většině vyspělých zemí zakázáno
 - ČNB nemůže financovat potřeby vlády ČR či jiných státních institucí
 - ČNB si svůj rozpočet sestavuje sama, Poslanecké sněmovně předkládá Zprávu o výsledku hospodaření České národní banky za uplynulý rok

Proč je podle Vás financování vládních potřeb centrální bankou nebezpečné?

Vliv nezávislosti na plnění hlavního cíle CB – zajištění cenové stability

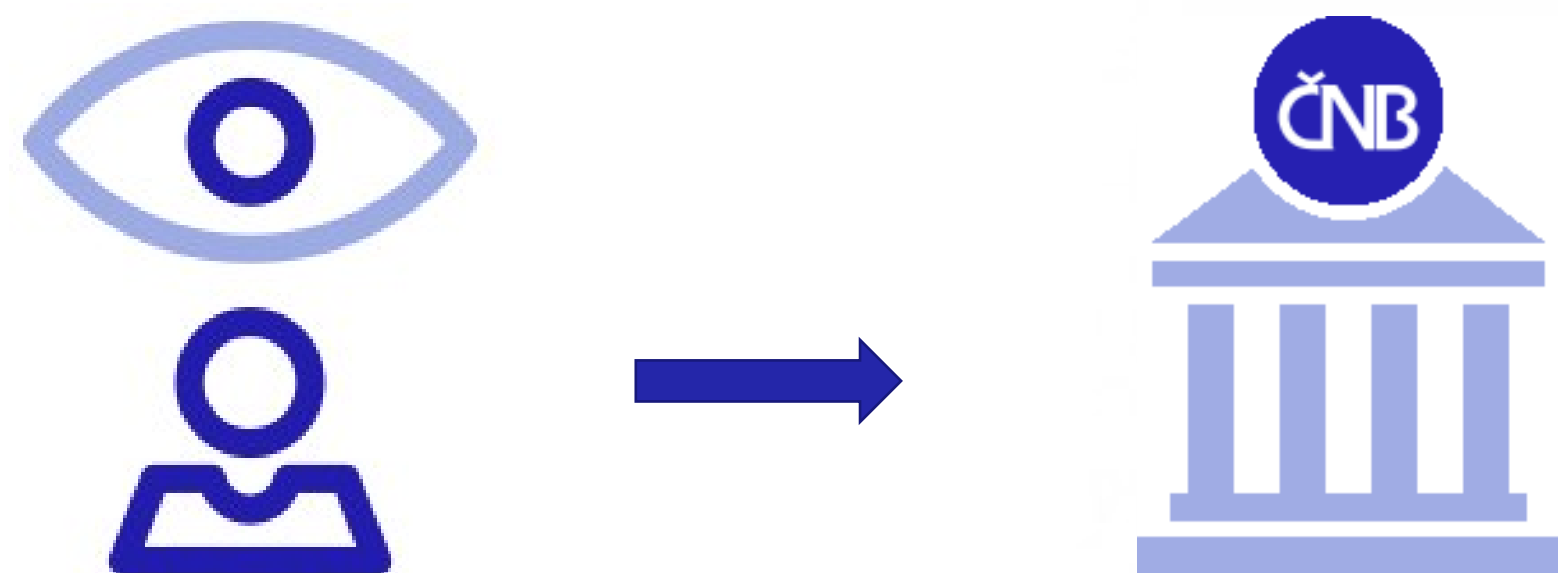
- Četné studie potvrzují nepřímou vazbu mezi mírou nezávislosti CB a výší inflace
 - Tato vazba byla silnější v minulosti, kdy byly větší rozdíly v míře nezávislosti centrálních bank vyspělých zemí

Je podle Vašeho názoru nezávislost CB jediným faktorem ovlivňujícím inflaci?

Argument proti nezávislosti CB: možnost zneužití nezávislosti (i)

- CB by měla zůstat někomu zodpovědná za svoje kroky
 - tato zodpovědnost může být přímo vůči veřejnosti
 - vysoká nezávislost CB je kompenzována vysokou informační otevřeností a „skládáním účtů“ veřejnosti

Je podle Vašeho názoru zodpovědnost vůči veřejnosti lepší než vůči vládě či parlamentu?

Argument proti nezávislosti CB: možnost zneužití nezávislosti (ii)

- **ČNB**
 - je povinna předkládat Poslanecké sněmovně pravidelné zprávy
 - je povinna informovat nejméně jednou za tři měsíce o měnovém vývoji veřejnost
 - její otevřenost je mnohem větší, než jí ukládá zákon (zveřejňování prognóz, průběhu a výsledku rozhodování bankovní rady, atd.)

Je ČNB podle Vás dostatečně otevřená a transparentní?

Zajímá Vás více informací?

- Na [stránkách ČNB > Měnová politika > Vzdělávání](#) naleznete odpovědi na Vaše otázky

Zdroje

- **Grafy**

- str. 5

zdroj dat: Alesina, Summers (1993): „Central Bank Independence and Macroeconomic Performance: Some Comparative Evidence“, Journal of Money, Credit and Banking, Vol. 25, No. 2. (May, 1993), strana 151-162, ISSN 0022-2879.[cit. 2010–29–09].

- **Obrázky**

- str. 1
- str. 3
- str. 4
- str. 6
- str. 9
- str. 16

archiv ČNB [cit. 2010–29–09].

schůze Senátu 29.11.2006. Volně dostupný na http://www.senat.cz/informace/galerie/fotogalerie/2006/11_29_1_schuze_senatu_2_big.jpg

Inflaci%C3%B3_utan_1946.jpg [cit. 2010–29–09]. Dostupný pod licencí Creative commons na

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Inflaci%C3%B3_utan_1946.jpg

Volba_prezidenta.jpg [cit. 2010–29–09]. Volně dostupný na http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Volba_prezidenta.jpg.

cnb_bankovni_rada_2_resized.jpg_128100454.jpg [cit. 2020–23–01]. <https://www.cnb.cz/cs/verejnost/servis-pro-media/fotogalerie/>

archiv ČNB [cit. 2010–29–09].